

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 17 (60)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК 37

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. пр.:наук. зап. Рівнен. держ. гуман. ун-ту. Вип. 17 (60) / Рівнен. держ. гуман. ун-т; [редкол.: В.В.Вербець, М.С.Янцур, І.Д.Бех та ін.]. — Рівне: РДГУ, 2017. — 332 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем гуманітарної парадигми сучасної освіти, дидактики новітньої школи, соціалізації та ресоціалізації в освітньому просторі, компетентнісної підготовки педагога та використання інноваційних освітніх технологій у дошкільній, загальноосвітній, професійній і вищій освіті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів, вчителів, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романишина Наталія Васиївна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 29.06.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

- Prosveshchenie, 1986. – 143 s.
2. Kondrat'eva S.V. Obshchenie i formirovanie lichnosti / S.V. Kondrat'eva // Obshchenie i formirovanie lichnosti. – Grodno, 1984. – S.3-11.
 3. Kruteckij V.A. Pedagogicheskie sposobnosti, ih struktura i usloviya razvitiya / V.A. Kruteckij // Formirovanie lichnosti uchitelya s sisteme uchebno-vospitatel'nogo processa v pedagogicheskikh institutah. – M., 1990. – S.85-90.
 4. Kuz'mina N.V. Formirovanie pedagogicheskikh sposobnostej / N.V. Kuz'mina. – L.: I-vo Leningr. un-ta, 1961. – 97 s.
 5. Kulyutkin Yu.N. Psihologiya obucheniya vzroslyh / Yu.N. Kulyutkin. – M.: Prosveshchenie, 1985. – 128 s.
 6. Levitov N.D. K psihologii formirovaniya avtoriteta uchitelya / N.D. Levitov // Sovetskaya pedagogika, 1946. – № 1-2. – S.76-89.
 7. Psihologicheskij analiz pedagogicheskikh sposobnostej / F.N. Gonobolin // Psihologiya sposobnostej. – M., 1962. – S.244-255.
 8. Slastenin V.A. Pedagogicheskaya deyatel'nost' i problema formirovaniya lichnosti uchitelya / V.A. Slastenin // Psihologiya truda i lichnosti uchitelya. – L., 1976. – S.30-46.
 9. Fedy`k O.V. Formuvannya zdibnostej do treners`koyi diyal`nosti u majbutnix uchy`teliv fizy`chnoyi kul`tury: dy`сю. ... kand. psy`hol. nauk: 19.00.07 / Oksana Vasy`livna Fedy`k; Pry`karpats`ky`j un-t im. Vasy`lya Stefany`ka. – Ivano-Frankivs`k, 2003. – 188 s
 10. Shcherbakov A.I. Psihologicheskie osnovy formirovaniya lichnosti sovetskogo uchitelya v sisteme vysshego pedagogicheskogo obrazovaniya / A.I. Shcherbakov. – L.: Prosveshchenie, 1967. – 266 s.

О.В. МЕЛЬНИЧУК. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ СПОСОБНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В статье автором осуществлен теоретический анализ основных подходов к понятию педагогических способностей представленных в отечественной литературе, которые являются необходимым условием успешной педагогической деятельности преподавателей высших учебных заведений. Показан генезис развития представлений о педагогических способностях. Внимание акцентируется на личности педагога и его качествах, которые являются основой эффективной и результативной педагогической деятельности.

Ключевые слова: преподаватель высшего учебного заведения, педагогические способности, компоненты педагогических способностей

O.V.MELNYCHUK. PEDAGOGICAL SKILLS OF A TEACHER IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

In this article the author describes a theoretical analysis of the main approaches to the concept of pedagogical skills represented in native literature, which is a prerequisite for successful educational activities in higher educational establishments. It was shown the genesis of concept of pedagogical abilities. Attention is paid to the personality of a teacher and qualities needed for effective and successful pedagogical skills.

Key words: teacher of the higher educational establishment, pedagogical skills, components of pedagogical skills.

Рекомендовано до друку.

Д-р. психол. наук, проф. В.М. Ямницький.

Одержано редакцією 22.05.2017 р.

УДК: 378

К.М. ПАВЕЛКІВ

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ, СТРУКТУРА

У статті представлено теоретичний аналіз наукових досліджень, присвячених проблемі професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. Розкрито зміст понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «професійно-педагогічна компетентність», визначено складові структури професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови.

Ключові слова: компетенція, професійна компетентність, професійна компетентність майбутнього учителя іноземної мови.

Інтеграція України до світового та європейського співтовариства, долучення вітчизняної системи вищої освіти до Болонської декларації, орієнтація на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти висувають особливі вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців. Одним із завдань сучасної вищої школи є підготовка компетентного, конкурентноспроможного професіонала, здатного успішно розв'язувати проблемні завдання, нестандартно мислити, постійно творчо зростати, працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, вміти пристосовуватись до швидких змін умов життя у полікультурному середовищі. Соціальна ситуація, що склалася, якісно по-новому висуває проблему підготовки педагогічних кадрів, вимагає наукового переосмислення цінностей системи, формування професійної компетентності вчителя, актуалізує пошук оптимальних форм цього процесу в період навчання у вищому закладі освіти.

Необхідність підвищення якості професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови розглядається у контексті проблеми формування професійної компетентності, що досліджувалося науковцями в аспектах: сутності та структурних складових професійної компетентності педагога (А.М. Богуш, В.І. Боднар, Л.Ф. Ващенко, Т.В. Добудько, І.А. Зязюн, А.К. Маркова, Л.М. Мігіна, В.О. Сластьонін та ін.); формування професійної компетентності вчителя в

в умовах багаторівневої професійної освіти (Т.Г. Браже, М.К. Кабардов, В.Ю. Кричевський, Г.І. Саранцев, Н.В. Харитонова, О.М. Шиян та ін.); реалізації відповідних технологій навчання через вирішення проблеми професійного розвитку (В.П. Беспалько, А.О. Вербицький, М.В. Кларін, Я.Л. Коломинський та ін.). У зарубіжній педагогічній думці формуванню професійної компетентності вчителя присвячені роботи Д. Бритела, Є. Джимеза, Р. Квасниці, В. Ландшеер, М. Леннона, П. Мерсера, М. Робінсона та ін. Проблема формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови присвячено науково-педагогічні дослідження В.В. Баркасі, О.І. Вишневського, О.В. Котенко, С.Ю. Ніколаєвої, Г.І. Тонконог, Т.А. Долгової.

Метою статті є теоретичне дослідження проблеми професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях відсутній однозначний підхід до тлумачення поняття, розгляду структури і видів професійно-педагогічної компетентності (І. Бех, Є. Барбіна, В. Бондар, А. Дубасенюк, Ю.З авалевський, І. Зимня, В. Семиченко, І. Подласий, М. Холожна та ін.). Поняття «компетентність» визначають як похідне від «компетенції», оскільки воно вказує на суб'єкта як носія компетенції. Компетентність, на відміну від компетенції, передбачає не лише наявність відповідних знань та навичок, але й здатність до їх творчого використання. За визначенням С.Д. Рудишин, компетенція – це процедурне вміння (як робити?), а не знання (що робити?), ядром якого є сукупність способів діяльності. Компетентність, на думку дослідника, – це сукупність компетенцій; наявність знань і досвіду, потрібних для ефективної діяльності в конкретній предметній галузі; особиста здатність фахівця виконувати певний клас професійних завдань [3, 71].

На думку О.В. Хуторського, компетенція – це сукупність особистісних якостей людини (знань, умінь, навичок, способів діяльності), пов'язаних із відповідним колом предметів і процесів, потрібних для продуктивної дії, а компетентність – це володіння людиною відповідною компетенцією, що містить особистісне ставлення до предмету її діяльності [7, 58-64].

Н.Б. Іванцова визначає термін «компетентність» як рівень поінформованості фахівця в своїй професійній діяльності, результат професійного досвіду, такий наслідок його накопичення протягом професійного життя та діяльності, який забезпечує глибоке знання своєї справи, змісту роботи, що виконується, способів та засобів досягнення цілей, здатність правильно оцінювати професійну ситуацію, що склалася, і приймати у зв'язку з цим потрібне рішення [6, 17].

Н.Г. Ничкало зазначає, що компетентність охоплює не лише професійні знання, навички і досвід у спеціальності, але і ставлення до справи, визначені (позитивні) схильності, інтереси і прагнення, здатність ефективно використовувати знання, уміння та особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці у конкретній робочій ситуації.

Отже, у загальному вигляді «компетентність» постає як сукупність знань, умінь і навичок та особистісних якостей, що дозволяють фахівцю кваліфіковано здійснювати діяльність або виконувати певні завдання і функції, спрямовані на досягнення професійних стандартів.

Щодо «професійної педагогічної компетентності» відзначимо, що в науковий обіг поняття було запроваджено Н. Кузьміною, як розуміння системи знань і вмінь педагога, що виявляються при розв'язанні професійно-педагогічних задач. Характеризуючи професійну компетентність як інтегральну особистісно-професійну характеристику педагога, А. Маркова зосереджується на її системних складових: мотивації (спрямованості особистості); педагогічних здібностях, характері та його рисах, психологічних станах і процесах; інтегральних характеристиках особистості таких, як педагогічна самосвідомість, індивідуальний стиль, креативність [2]. Професійна педагогічна компетентність, згідно М. Єрмоленка та В. Мижерикова, розглядається як єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення професійно-педагогічної діяльності. Автори вважають, що структура професійної компетентності педагога розкривається через оволодіння ним педагогічними вміннями як сукупністю різноманітних дій учителя, які співвідносяться з функціями педагогічної діяльності та значною мірою виявляють індивідуально-психологічні особливості вчителя [1]. Професійна компетентність, за визначенням Г.Л. Рурик, – це інтегративне особистісне утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність учителя до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації [6, 348]. Через сукупність теоретичної і практичної готовності до професійної діяльності розглядає професійну компетентність педагога В. Сластьонін. В. Семиченко наголошує на тому, що знання, вміння і навички, лише тоді стають дійовими, коли інтегруються у загальну систему способів, вступають у багаторівневі зв'язки з іншими елементами, творчо модифікуються, гнучко використовуються відповідно до цілей та умов діяльності або міжособистісної взаємодії [4].

Представники контекстного підходу (А. Вербицький) зосереджуються на єдності процесу навчання з професійним розвитком студентів. Професійна компетентність особистості виступила предметом дослідницької уваги згідно побудови моделі «компетентнісного випускника» (Т. Каткова), що обіймає сукупність особистісних якостей (загальну культуру та педагогічне спілкування, педагогічну творчість та майстерність, потребо-мотиваційну, операційно-технологічну (спеціальні знання, вміння й навички) та рефлексивну сфери).

У наукових дослідженнях існують різні підходи до визначення структури професійної компетентності. На думку С.І. Якименко та П.В. Якименко, структура професійної компетентності педагога включає наступні компоненти: змістовний (знання теоретичних і методологічних основ предметної галузі освіти, психолого-педагогічних основ сучасної освіти та вимог, що пред'являються до сучасного вчителя), технологічний (методичні, проектувальні, комунікативні, конструктивні, креативні, оцінні, інформаційні вміння), особистий (ціннісне ставлення до професії, подій і людей, готовність до прояву особистої ініціативи і подальшого професійного росту) [6, 29].

Н.Б. Іванцова визначає такі компоненти професійної компетентності майбутнього вчителя, як: знання

(логічна інформація про навколишній і внутрішній світ людини, зафіксована в її свідомості), вміння (психічні утворення, які полягають у засвоєнні людиною способів і навичок діяльності), навички (дії, сформовані в процесі повторення і доведені до автоматизму), професійна позиція (система сформованих установок і орієнтацій, відношення і оцінок внутрішнього і навколишнього досвіду, реальності і перспектив, а також домагань, які визначають характер дій, поведінки) [6, 20-21].

Зазначимо, що зарубіжні дослідники також працюють над питаннями професійної компетентності взагалі й професійної педагогічної компетентності зокрема. Американський Національний Комітет з професійних учительських стандартів розробив вимоги для отримання національного вчительського сертифікату, визначивши п'ять базових стандартів для компетентних педагогів:

- 1) учитель повинен брати на себе відповідальність за учнів та їх навчання;
- 2) учитель повинен знати свій предмет та вміти його викладати;
- 3) учитель повинен бути менеджером навчання та наставником для своїх учнів;
- 4) учитель повинен удосконалити свої знання, виходячи з практичного досвіду.

Швейцарськими вченими був розроблений проєкт профілю вчителя іноземних мов, в якому виокремлено три види компетентностей: персональна, соціальна та спеціальна, що підпорядковані найбільш важливій для вчителя іноземних мов як повноважного представника, посередника між рідною й іноземною культурами – інтеркультурній компетентності.

Французькі дослідники також працюють над вивченням компетентності спеціалістів. Так, на думку дослідника “мінімальної компетенції” Вівіан де Ландшєр: “компетентність – це такий рівень навченості, який потрібен громадянам, щоб успішно функціонувати у суспільстві”. Вона визначає компетентність як поглиблене знання або засвоєне вміння, а мінімальну компетенцію як особливий рівень знань і вмінь.

Канадські дослідники (Є. Джимез, М. Леннон, П. Мерсер, Х. Мурей і М. Робінсон) під педагогічною компетентністю розуміють не тільки знання свого предмета (змістова компетентність), але й педагогічні знання й вміння, до яких входять комунікативність, вибір ефективних методів викладання матеріалу, забезпечення можливості для практики й зворотного зв'язку, вміння працювати з різними учнями.

Далі вважаємо за потрібне уточнити структуру професійної компетентності саме вчителя іноземної мови. Радою Європи були визначені п'ять груп ключових компетентностей, оволодіння якими є основним критерієм якості освіти будь-якої людини, незалежно від виду професійної діяльності, а саме: політичні, соціальні компетентності; компетентності, що стосуються життя людини в полікультурному світі; компетентності, що стосуються володіння усним і письмовим спілкуванням; компетентності, що пов'язані з реаліями сучасного інформаційного суспільства, яке вимагає навичок володіння новими технологіями; компетентності, що реалізують здатність і бажання вчитися все життя як основу безперервної підготовки в професійному аспекті, а також у суспільстві й особистісному плані. Базові компетентності у професійно-педагогічній сфері діяльності включають: педагогічну компетентність; психологічну компетентність; україномовну професійну комунікативну компетентність, що забезпечує процес педагогічного спілкування на занятті; рефлексивну компетентність; дослідницьку компетентність; конструктивно-проєктувальну компетентність; організаційну компетентність; творчу компетентність. Спеціальними компетентностями володіють фахівці, які забезпечують іншомовну освіту, і представлені такими видами: методичною компетентністю; іншомовною професійною комунікативною компетентністю, яка включає мовну, мовленнєву, соціокультурну, соціолінгвістичну, лінгвокраїнознавчу; філологічну компетентність; професійною інформаційною компетентністю; ігровою компетентністю; акторською компетентністю; адаптивною компетентністю; музикальною компетентністю.

Розглядаючи питання про професійну компетентність учителя іноземних мов правомірно сказати про те, що відрізняє саме цього вчителя – це сформована іншомовна комунікативна компетенція.

На думку українських учених-лінгвістів, основними складовими компонентами галузі освіти “Іноземна мова” є три види компетенцій, розгалужених від родового поняття “комунікативна компетенція (іншомовна)”, а саме: мовленнєва компетенція (здатність сприймати й породжувати іншомовні тексти згідно певним комунікативним завданням, що базується на чотирьох видах компетенції: в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі); мовна компетенція (знання системи мови й правил її функціонування при іншомовній комунікації, що включає ряд компетенцій: лексичну, граматичну, фонологічну й орфографічну); соціокультурна компетенція (охоплює такі види компетенцій як країнознавча і лінгвокраїнознавча).

Т.М. Комарницька зазначає, що в майбутнього вчителя іноземних мов повинні бути сформовані такі види компетенцій, як особистісна, яка передбачає усвідомлення значущості ролі вчителя, соціальна (здатність затверджувати статус свого предмета в освітній концепції України), спеціальна, яка, на думку дослідника, поділяється на мовну (доскональне володіння вчителем мовою, його вміння навчити інших) і філологічну компетенції (володіння самими сучасними теоретичними знаннями з культурології) та дидактико-методична, до якої відносяться володіння сучасними принципами комунікативної дидактики, орієнтованої на діяльнісний підхід до мови як інструменту до дії, когнітивний підхід, при якому учень є суб'єктом учбового процесу, й інтеркультурний підхід.

Розглядаючи вимоги до майбутніх вчителів іноземної мови та специфіку їх професійної діяльності, О.І. Трофименко виокремлює такі компетентності, без формування яких, на думку науковця, підготовка вчителя-мовника не може бути визнана задовільною: лінгвістичну, комунікативну, етнокультурознавчу, інформаційно-комунікаційну, методичну, літературознавчу, педагогічну, психологічну.

На думку Т.А. Долгової, професійна компетентність учителя іноземної мови складається зі спеціальної компетенції (предметні і непередметні знання, які розвивають особистість, тобто знання загальних та основних навчальних дисциплін), технологічної (методичної), управлінської (організаторської, менеджерської) та комунікативної компетенцій. Особливістю комунікативної компетенції автори вважають її органічне входження до

складу спеціальної, технологічної та управлінської компетенцій як засобу їх реалізації.

Г.І. Тонконог зазначає, що традиційно професійна компетенція вчителя іноземних мов складається із загальнокомунікативної мовної і мовленнєвої, соціокультурної, лінгвокраєзнавчої, культурознавчої, лінгводидактичної компетенцій, кожна з яких містить певний спектр умінь [5, 320-324].

Таким чином, ми вважаємо, що професійна компетентність учителя іноземної мови – це інтегральне утворення особистості, яке включає сукупність соціального, полікультурного, когнітивно-технологічного та персонального компонентів, необхідних для успішного здійснення педагогічної діяльності з урахуванням специфіки викладання іноземної мови. Специфіка компетентності вчителя іноземних мов полягає в наявності сформованої іншомовної комунікативної компетенції, яка входить до складу когнітивно-технологічного компоненту.

Отже, компетентність – здатність суб'єкта приймати конкретні рішення у певній галузі діяльності і нести відповідальність за їхні наслідки, що є фундаментом професійної майстерності, яка формується в процесі конкретної діяльності. Головним показником рівня кваліфікації будь-якого сучасного фахівця, зокрема вчителя, є його професійна компетентність. Професійна компетентність вчителя іноземних мов синтезує в собі, по-перше, загальні вимоги до педагога як до особистості, по-друге, особливості його професійно-педагогічної діяльності, по-третє, конкретний прояв цих властивостей, вимог, якостей, притаманних особистості, в діяльності окремого педагога. Таким чином, в основі професійної підготовки студента як майбутнього вчителя іноземної мови лежить розвиток його особистості, а також розвиток його професійної спрямованості та формування професійно значущих компетентностей, що дозволять йому успішно здійснювати педагогічну діяльність. Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження вбачаємо у вивченні проблеми вдосконалення професійної компетентності вчителів іноземної у системі безперервної професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании: материалы ко II заседанию метод. семинара / И.А. Зимняя. – М.: Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 38 с.
2. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М.: Междунар. гуманит. фонд «Знание», 1996.– 308 с.
3. Рудишин С.Д. Системний підхід до вищої освіти в Україні: освіченість, компетентність, національні цінності / С.Д. Рудишин // Педагогіка і психологія: Вісник НАПН України. – 2013. – № 3 (80). – С. 69-75.
4. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. / В.А. Семиченко. – К: Вища шк., 2004. – 335 с.
5. Тонконог Н.І. Технологія організації професійної діяльності вчителів іноземної мови / Наталія Ігорівна Тонконог // Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди". Педагогіка. Психологія. Філософія: зб. наук. праць. Вип. 26. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – С.320-324.
6. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах вищого навчального закладу: науковий посібник / під заг. ред. проф. С.І. Якименко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 464 с.
7. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-64.

REFERENCES

1. Zimnjaja I.A. Ključevye kompetentnosti kak rezul'tativno-celevaja osnova kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii: materialy ko II zasedaniju metod. seminaru / I.A. Zimnjaja. – M.: Issled. centr problem kachestva podgotovki specialistov, 2004. – 38 s.
2. Markova A.K. Psihologija professionalizma / A.K. Markova. – M.: Mezhdunar. gumanit. fond «Znanie», 1996.– 308 s.
3. Rudishin S.D. Sistemnij pidhid do vishhoї osviti v Ukraїni: osvichenist', kompetentnist', nacional'ni cinnosti / S.D. Rudishin // Pedagogika i psihologija: Visnik NAPN Ukraїni. – 2013. – № 3 (80). – S. 69-75.
4. Semichenko V.A. Psihologija pedagogichnoї dij'al'nosti: navch. posib. / V.A. Semichenko. – K.: Vishha shk., 2004. – 335 s.
5. Tonkonog N.I. Tehnologija organizacii profesijnoї dij'al'nosti vchiteliv inozemnoї movi / Natalija Igorivna Tonkonog // Gumanitarnij visnik Derzhavnogo vishhogo navchal'nogo zakladu "Perejaslav-Hmel'nic'kij derzhavnij pedagogichnij universitet imeni Grigorija Skovorodi". Pedagogika. Psihologija. Filosofija: zbirnik naukovih prac'. Vip. 26. – Perejaslav-Hmel'nic'kij, 2012. – S.320-324.
6. Formuvannja profesijnoї kompetentnosti majbutn'ogo vchitelja v umovah vishhogo navchal'nogo zakladu: naukovij posibnik / pid zag. red. prof. S.I. Jakimenko. – K.: Vidavnichij Dim «Slovo», 2011. – 464 s.
7. Hutorskoj A.V. Ključevye kompetencii kak komponent lichnostnoorientirovannoj paradigmy / A.V. Hutorskoj // Narodnoe obrazovanie. – 2003. – № 2. – S. 58-64.

К.М. ПАВЕЛКИВ. ПРОФЕСІОНАЛЬНА КОМПЕТЕНТНОСТЬ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА: СУЩНОСТЬ, СОДЕРЖАНИЕ, СТРУКТУРА

В статье представлены теоретический анализ научных исследований, посвященных проблеме профессиональной компетентности будущего учителя иностранного языка. Раскрыто содержание понятий «компетенция», «компетентность», «профессиональная компетентность», «профессионально-педагогическая компетентность», определены составляющие структуры профессиональной компетентности будущего учителя иностранного языка.

Ключевые слова: компетенция, профессиональная компетентность, профессиональная компетентность будущего учителя иностранного языка.

K.M. PAVELKIV. PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS: THE NATURE, CONTENT, STRUCTURE

The article presents the theoretical analysis of scientific researches dedicated to the problem of professional competence of future foreign language teachers. The content of the notions "competence", "competency", "professional competence", "professional and pedagogical competence" is discovered, the structure components of professional competence of future foreign language teachers are determined.

Key words: competence, professional competence, professional competence of future foreign language teachers.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. О.В. Безкоровайна.

Одержано редакцією 17.05.2017 р.

УДК: 378.14:371+159.9

Ю.Ю. МОСЕЙЧУК

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З ВИСОКИМ РІВНЕМ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я

У статті розкривається доцільність виваженого підходу до формування у майбутніх учителів високого рівня культури здоров'я. Основний акцент зроблено на використанні процедури педагогічного проектування, що дає змогу розробити та впровадити в освітній процес концепцію професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем сформованості культури здоров'я. Проаналізовано стадії педагогічного проектування авторської концепції та висвітлено сутність основних етапів. Розкрито особливості спроектованої концепції непевності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я Обґрунтовано, що основоположним фактором концепції є неперервність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я.

Ключові слова: педагогічне проектування, професійна підготовка, майбутні учителі фізичної культури, культура здоров'я, концепція.

Успішний особистісний та професійний розвиток неможливий без глибокої модернізації освітнього процесу на усіх ланках неперервної професійної підготовки студентів. Погоджуємося з А. Гуржієм В. Кременем, В. Луговим та О. Савченко, які у Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні наголошують на тому, що «перед українською педагогічною наукою і освітою постають завдання оновлення змісту, впровадження інноваційних форм, методів та особистісно орієнтованих технологій, що забезпечуватимуть досягнення якісних результатів у формуванні людини» [7, 77].

Необхідність проектування концепції неперервності професійної підготовки майбутнього фахівця майбутніх учителів фізичної культури, який під час навчання у ВНЗ досягнув високого рівня культури здоров'я зумовлена деякою втратою духовних, моральних культурних цінностей, якими володіє здоров'я у цілому, а також потребою застосування отриманих компетенцій у професійній діяльності під час організації фізичного виховання учнівської молоді. Саме здоров'я є тією фундаментальною категорією людського буття, яка розглядається у якості найважливішого пріоритету. Нині людство прийшло до усвідомлення того, що саме здоров'я вважається запорукою благополуччя суспільства. Однак у нашій країні існують певні негативні тенденції у цьому контексті. Зокрема, «в Україні стан здоров'я населення, особливо молоді, дедалі більше набуває загрозливого характеру з погляду життєздатності та безпеки нації» [6, 6]. Очевидним є те, що для учителя фізичної культури високий рівень сформованості усіх показників культури здоров'я виступає не лише необхідністю для якісного виконання професійних функцій, а й запорукою професіоналізму.

Значними для ретроспективного аналізу дослідження професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури вважаємо дисертаційні дослідження українських науковців А. Бабенка, М. Карченкової, К. Дроздової, С. Жуковського, Л. Іванової, Ю. Мусхаріна, Н. Свірщук, О. Тимошенка, А. Чепелюк та ін. Автори розглянули теоретичні та практичні підходи до організації освітнього процесу студентів на факультетах фізичної культури. Напрацювання А. Галіздри, О. Драгана, В. Маринича, Д. Солопчука, А. Сулими присвячені висвітленню взаємозв'язку між професіоналізмом учителя фізичної культури та культурою здоров'я. нині доволі активно розглядається використання процедури проектування у підготовці професіоналів. Так, науковці (І. Брехман, П. Гусак, О. Матвієнко, І. Олендер, А. Олійник, М. Смірнов, Л. Хомич та ін.) висвітлили теоретико-методичні засади педагогіки здоров'я особистості. Відзначимо, що усі науковці та практики одноставні у тому, що ґрунтовні теоретичні знання та практичні уміння і навички у галузі збереження та зміцнення здоров'я посідають вагомий роль для здобуття учителем фізичної культури професійної компетентності.

Під час навчання студентів у ВНЗ викладацькому складові факультетів фізичної культури необхідно посилити увагу до процесу формування культури здоров'я у своїх студентів. У цьому контексті вважаємо за доцільне звернутися до процедури педагогічного проектування. Нині науковці активно розпочали вивчення питань теорії та практики педагогічного проектування. Зокрема у дослідженнях А. Баранової, В. Безпалька, В. Давидова, С. Нечаєв, М. Махмутова, В. Сластьоніна, Ю Татура та ін. представлено загальні підходи до проектування навчального середовища ВНЗ. З огляду на наведені аргументи, вважаємо, що на порядок денний варто поставити питання, яке безпосередньо стосується проектування концепції неперервності професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем сформованої культури здоров'я.

ЗМІСТ

Павелків Р.В. Проблема розуміння та утвердження цінності особистості сучасним педагогом.	3
Малафійк І.В. Суб'єктність як якість сучасної освіти.	6
Руденко В.М. Зміст вищої освіти як предмет педагогічного проектування в контексті культури.	11
Беленька Г.В. Формування фахової компетентності майбутніх педагогів під час навчання в університеті.	15
Лінник О.О. Закономірності та принципи педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах вищого навчального закладу.	19
Пелех Ю.В., Непеляк М.С. Глобалізаційний вимір сучасного вищого навчального закладу: інноваційний погляд.	22
Волинець К.І. Людський капітал як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу.	25
Оксенюк О.В. Науковий парк у системі освітологічної підготовки фахівців.	29
Мищенко Т.О., Стадник Н.В. Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти.	32
Петрук Л.П. Теоретико-методичні основи організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої освіти в Україні.	37
Сяська І.О. Впровадження системи екологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах на засадах сталого розвитку.	40
Гнедко Н.М. Технології віртуальної та доповненої реальності в освітньому середовищі вищого навчального закладу.	44
Булгаков В.П. Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості та майстерності в умовах інформаційного суспільства.	48
Серковска-Монка Ядвіга Що нейронаука може внести до дидактики?.	51
Карпенчук С.Г. А якщо звернутися до «Пампедії»	55
Белова С.А. Педагогіка співробітництва у практиці експериментальних Бременських шкіл 20-х рр. ХХ ст.	60
Галатюк М.Ю. Цикл навчального пізнання – основа моделювання навчально-пізнавальної діяльності учнів з природничих предметів.	64
Останчук М.В. Методика теоретичного вивчення теми з фізики «Світловий потік і фотометричні величини» в класах природничо-математичного профілю.	67
Мороз Л.В., Трофімчук В.М., Василькевич С.С. Використання методу портфоліо в практиці навчання іноземної мови.	71
Шевчук О.А. Формування валеологічного світогляду старшокласників загальноосвітнього навчального закладу щодо усвідомлення сутності дорослого життя.	75
Плисюк О.Р. Методичні аспекти диференційованого навчання математики в старшій школі з врахуванням різниці в темпі засвоєння знань під час самостійної роботи учнів.	77
Галатюк Т.Ю. Формування методологічної культури старшокласників на основі діяльнісного підходу до вивчення природничих предметів.	82
Совгар О.М. Захист українського шкільництва в діяльності культурно-освітніх товариств Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття.	86
Дубич К.В., Данилюк К.В. Соціальний педагог в організації інклюзивного навчального процесу дітей з обмеженими фізичними можливостями.	89
Ставожинська-Гжондел Марія Багатокультурний діалог в контексті дитячої міграції як виклик сучасній школі.	92
Нечипорук Л.І. Проблема ресоціалізації дітей із сімей вимушених переселенців.	96
Лукашевич Роланд Педагогічні й етичні аспекти дослідження безпритульних методом спостереження з неявною участю.	99
Павелків В.Р. Формування деструктивної поведінки підлітків як наслідок десоціалізації.	103
Бриндіков Ю.Л. Реабілітація як сфера професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери.	106
Слозанська Г.І. Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування «casework» як методу соціальної роботи в територіальній громаді.	111
Левчук І.Б. Рефлексійний вплив соціально-психологічного театру в профілактично-корекційній роботі соціального педагога.	114
Лехолетова М.М. Формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів у навчально-дослідницькій діяльності.	118
Косарєва О.І. Діагностика рівня розвитку соціальної компетентності як комплексної характеристики особистості майбутнього педагога.	122
Марчук Г.В. Дошкільний навчальний заклад як центр формування соціального досвіду старших дошкільників.	125
Найда Р.Г. Педагогічне проектування становлення самооцінки дошкільника в умовах освітнього середовища дошкільного закладу.	129
Конончук Д.І. Соціально-педагогічна підтримка у формуванні безпечної поведінки підлітків у оздоровчих таборах.	132
Катеринюк В.І. АРТ-терапевтичні вправи та техніки у контексті попередження девіацій у дітей та підлітків. ...	136
Кононко О.Л. Готовність майбутнього педагога до формування у дошкільників цілісної наукової картини світу.	139

Мирончук Н.М. Моделювання ситуацій самоорганізації у контекстній підготовці майбутніх викладачів вищої школи.	145
Дзюбишина Н.Б. Компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутніх хореографів.	149
Волинець Ю.О. Стаднік Н.В. Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти.	153
Маліновська Н.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку.	157
Романенко Л.В., Романенко К.А. Підготовка майбутнього вчителя до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів як наукова проблема.	160
Косарева Г.М. Діагностика сформованості когнітивного компонента толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх вихователів.	163
Козачук М.В. Формування професійної компетентності логопеда в умовах інклюзивної освіти.	167
Калаур С.М. Використання проблемних ситуацій та завдань під час формування у майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язування професійних конфліктів.	171
Коваленко О.В. Управлінські ситуації як засіб підготовки організаторів дошкільної освіти до професійної діяльності.	175
Грицай Н.Б. Дидактика біології як базова дисципліна у методичній підготовці майбутніх учителів біології: європейський та український контекст.	180
Чувасова Н.О. Проблемно-креативні ситуації в структуруванні змісту природничих дисциплін як засіб розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології.	184
Хміль Н.А. Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі.	189
Павлюк Н.П. Ділове спілкування як основа комунікативної культури студентів, викладачів у вищих навчальних закладах.	193
Джеджер К.В. Дефініції «Ділове спілкування», «Професійне спілкування», «Професійне ділове спілкування» у термінологічному тезаурусі стосовно комунікативної підготовки студентів.	197
Степанова О.І. Компетентісно-орієнтований підхід при викладанні культури мовлення майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів у контексті гуманізації освітнього процесу вищів.	201
Козлюк О.А. Стан підготовки майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників.	205
Падалка О.І. Когнітивний компонент у структурі пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів.	208
Федорова Н.В. Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки.	211
Янцур М.С. Гуманістичний аспект професіологічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.	215
Галатюк Ю.М. Формування готовності майбутніх учителів фізики до проектування та організації творчої навчально-пізнавальної діяльності.	222
Горопаха Н.М. Організація педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: компетентнісний аспект.	225
Мельничук О.В. Педагогічні здібності викладача вищого навчального закладу.	230
Павелків К.М. Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови: сутність, зміст, структура.	232
Мосейчук Ю.Ю. Психолого-педагогічні підходи до педагогічного проектування професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я.	236
Ващенко О.М. Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи.	240
Мондич О.В. Методика формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів з анатомії та фізіології людини.	244
Конончук О.А. Компетентнісна складова у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти як умова попередження агресивної поведінки дошкільників.	247
Руденко Н.М. Формування конфліктологічної культури студентів на заняттях спецкурсу «Конфлікти в дитячому віці».	252
Володько Т.К. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи засобами виставкової діяльності.	255
Тюска В.Б. Самореалізація майбутнього педагога – організатора дозвілля у клубній діяльності.	258
Ваколюк А.М., Дутчак В.В. Вплив фізичної культури на формування всебічно розвинутої особистості.	262
Юрчук О.І. Педагогічні умови підготовки студентів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах.	265
Войтович О.В. Сутність емоційної саморегуляції вихователя дошкільного закладу.	269
Осипчук О.П. Педагогічні умови формування моральної поведінки у молодших школярів.	272
Дуброва А.С. Тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови в контексті європейських вимог.	275
Станіславчук Н.І. Формування етичної компетентності студентів у вищій школі.	278
Луцик Г.О. Готовність майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки як теоретична проблема.	280

Горохівська Т.М. Структура професійно-педагогічної компетентності викладача: теоретичний аналіз.	284
Воронцова І.В. MIND MAP як засіб підвищення ефективності графічної підготовки студентів технічних коледжів.	288
Сушенцева Л.Л. Інтегровані предметні навчальні комплекси як основа формування професійної мобільності педагога професійного навчання машинобудівного профілю.	291
Давидович В.О., Томаш В.В. Сучасні підходи в організації групової та індивідуальної навчальної діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів на заняттях з машинобудівельних дисциплін.	296
Дичківська І.М. Теоретичне обґрунтування змісту рефлексивного компонента готовності до інноваційної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.	300
Яницур Л.А. Інноваційно-пошукова робота педагога з методики образотворчої діяльності на різних етапах раннього і дошкільного дитинства.	303
Вертугіна В.М., Пугач А.Ю. Формування просторових уявлень у дітей п'ятого року життя (на матеріалі об'єктів екологічної стежини).	306
Глінчук Ю.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до запобігання учнівського травматизму.	309
Павлюк Т.О. Використання елементів народної математики в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів.	313
Семеняко Ю.Б. Емпіричне дослідження виховання культури споживання медіа-продукції у дітей старшого дошкільного віку в сім'ї.	316
Романюк А.А. Реалізація вчителями початкових класів принципу наочності в освітньому процесі початкової школи.	320
Артемова Ю.І. Методичні основи навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів.	323
Відомості про авторів.	327